

บทความวิจัย

เรื่อง การตุนอุปถัมภ์กับการเผยแพร่แนวคิดซินโต

โดย

นางสาวกนกกาญจน์ ชื่นเจริญสุข

รหัสนักศึกษา 05580647

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยสกลนคร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยสกลนคร

บทความวิจัย

เรื่องการตุนอุป้กับการเผยแพร่แนวคิดชินโต

โดย

นางสาวกนกกาญจน์ ชื่นเจริญสุข

รหัสนักศึกษา 05580647

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทความวิจัย	การตุนญี่ปุ่กับการเผยแพร่แนวคิดชินโต
ผู้เขียน	นางสาวกนกกาญจน์ ชื่นเจริญสุข
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญส่ง ชัยสิงห์กานานนท์
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องการตุนญี่ปุ่กับการเผยแพร่แนวคิดชินโต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดที่โดดเด่นของศาสนาชินโตที่ปรากฏในการตุนญี่ปุ่ส่วนใหญ่ และวิเคราะห์คุณค่าของการนำแนวคิดศาสนาชินโตมาสอดแทรกในการตุนญี่ปุ่ โดยมีวิธีการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ บทความวิจัยและเอกสารออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาจากการตุนญี่ปุ่เฉพาะในรูปแบบของแอนิเมชันที่เท่านั้น

ผลการศึกษาพบว่า ศาสนาชินโตมีแนวคิดที่สำคัญหลากหลายประการ แต่แนวคิดสำคัญที่โดดเด่นและมีปรากฏในการตุนญี่ปุ่จำนวนมาก ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ 2) แนวคิดเกี่ยวกับเทพเจ้า 3) แนวคิดเกี่ยวกับความสะอาด นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับความกล้าหาญก็เป็นอีกหนึ่งแนวคิดสำคัญที่สามารถพบได้ทั่วไปในการตุนญี่ปุ่เช่นกัน และการเผยแพร่การตุนญี่ปุ่ที่มีการสอดแทรกแนวคิดชินโตเข้าไปนั้น ทำให้ผู้ชมได้เรียนรู้วิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของคนญี่ปุ่น และช่วยเผยแพร่และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านั้นที่อาจเริ่มสูญหายไปให้คงอยู่ อีกทั้งยังเป็นการช่วยปลูกฝังจิตสำนึกให้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจของญี่ปุ่นให้ดีขึ้นอีกด้วย

คำสำคัญ: ศาสนาชินโต, แนวคิดชินโต, การตุนญี่ปุ่

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง การตั้งถิ่นฐานกับการเผยแพร่แนวคิดชินโต เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญส่ง ชัยสิงห์กานานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อนๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

กนกกาญจน์ ชื่นเจริญสุข

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญรูปภาพ.....	จ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
บทที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของชินโตและตัวอย่างแอนิเมชันที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดชินโตที่โดดเด่นที่พบได้ในแอนิเมชันญี่ปุ่น	12
แนวคิดเกี่ยวกับเทพเจ้า	12
ตัวอย่างเทพเจ้าที่ปรากฏในแอนิเมชันญี่ปุ่น.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ	17
ตัวอย่างธรรมชาติที่ปรากฏในแอนิเมชันญี่ปุ่น	17
แนวคิดเกี่ยวกับความสะอาด	22
ตัวอย่างเรื่องความสะอาดที่ปรากฏในแอนิเมชันญี่ปุ่น	22
แนวคิดเกี่ยวกับความกล้าหาญ	26
ตัวอย่างความกล้าหาญที่พบได้ในแอนิเมชันญี่ปุ่น	27

บทที่ 3 คุณค่าของการนำเสนอแนวคิดชินโตผ่านการ์ตูนญี่ปุ่น.....	32
บทที่ 4 สรุปผลการศึกษา	42
บรรณานุกรม	46
ประวัติผู้วิจัย	47

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 1 เทนจิน เทพเจ้าแห่งวิชาความรู้ในแอนิเมชันเรื่อง Noragami	13
ภาพที่ 2 เอบิซุ เทพเจ้าแห่งท้องทะเลในแอนิเมชันเรื่อง Noragami	13
ภาพที่ 3 บิชามอน เทพแห่งอัศวินและทรัพย์สินสมบัติในแอนิเมชันเรื่อง Noragami	14
ภาพที่ 4 ฟุรุเดะ ฮานิว หรือเทพโอยาชิโระในแอนิเมชันเรื่อง Higurashi no Naku Koro ni	14
ภาพที่ 5 เทพเจ้าแห่งท้องทะเลในแอนิเมชันเรื่อง Nagi no Asukara	15
ภาพที่ 6 ชิซึกามิในร่างสัตว์คล้ายกวางในเรื่อง Princess Mononoke.....	15
ภาพที่ 7 ชิซึกามิในร่างผู้สัจธรรมคำคืนในเรื่อง Princess Mononoke	16
ภาพที่ 8 โมโร เทพหมาป่าในเรื่อง Princess Mononoke	16
ภาพที่ 9 เทพหมาป่าโอโคโกะโตะในเรื่อง Princess Mononoke	16
ภาพที่ 10 ฉากทะเลในแอนิเมชันเรื่อง Isshuukan Friends.....	17
ภาพที่ 11 ฉากธรรมชาติในแอนิเมชันเรื่อง Barakamon.....	18
ภาพที่ 12 ฉากแม่น้ำลำธารในแอนิเมชันเรื่อง Kuma Miko : Girl Meets Bear.....	18
ภาพที่ 13 ฉากใบไม้ในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง The Garden of Words.....	18
ภาพที่ 14 ฉากต้นซากุระในแอนิเมชันเรื่อง Hyouka	19
ภาพที่ 15 ฉากต้นซากุระในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง Conan The Movie 7.....	19
ภาพที่ 16 ฉากทากิและมิสึฮะพบกันบนภูเขาในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง Your Name.....	19
ภาพที่ 17 ฉากภูเขาและฝูงหงส์ในฤดูหนาวในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง Conan the Movie 15.....	20
ภาพที่ 18 ฉากธรรมชาติในฤดูหนาวในแอนิเมชันเรื่อง Boku Dake ga Inai Machi	20
ภาพที่ 19 ฉากต้นไม้ท่ามกลางหิมะในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง 5 Centimeters Per Second	20
ภาพที่ 20 การ์ดธรรมชาติในแอนิเมชันเรื่อง Cardcaptor Sakura	21
ภาพที่ 21 เมืองใต้น้ำที่ชาวสมุทรอาศัยอยู่ในแอนิเมชันเรื่อง Nagi no Asukara.....	21
ภาพที่ 22 โขซุยะ บ่อน้ำล้างมือบริเวณศาลเจ้า	22
ภาพที่ 23 บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ใจกลางป่าของเทพแห่งพงไพร	23
ภาพที่ 24 อะชิทะกะเจ็บปวดจากแขนที่โดนคำสาป	23
ภาพที่ 25 อะชิทะกะนำแขนข้างที่โดนคำสาปไว้ในบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์	23

ภาพที่ 26	เทพแม่น้ำที่เปราะเปื้อนไปด้วยโคลนสกปรก.....	24
ภาพที่ 27	เทพแม่น้ำที่ตัวเปื้อนโคลนมาใช้บริการที่โรงอาบน้ำ.....	24
ภาพที่ 28	เทพแม่น้ำหลังชำระล้างสิ่งสกปรกออกจากร่างกาย.....	25
ภาพที่ 29	ฉากห้องอาบน้ำในแอนิเมชันเรื่อง Toaru Kagaku no Railgun.....	25
ภาพที่ 30	ฉากห้องอาบน้ำในแอนิเมชันเรื่อง High School Fleet.....	25
ภาพที่ 31	การแช่น้ำร้อนในแอนิเมชันเรื่อง Hanasaku Iroha.....	26
ภาพที่ 32	การแช่น้ำร้อนในแอนิเมชันเรื่อง Hyouka.....	26
ภาพที่ 33	คิริโตะและอาสึนะ ร่วมกันต่อสู้กับมอนสเตอร์ด้วยความกล้าหาญ.....	27
ภาพที่ 34	เอเลนที่ยังเป็นเด็กมาช่วยเหลือนิมิตสึด้วยตัวคนเดียว.....	28
ภาพที่ 35	เอเลนชกไททันด้วยมือเปล่าเพื่อปกป้องนิมิตสึ.....	28
ภาพที่ 36	เรียวกะในเรื่อง Tokyo Ghoul ต่อสู้เพื่อปกป้องลูกสาว.....	28
ภาพที่ 37	กันตะที่กำลังช่วยชิโระจากอันตราย.....	29
ภาพที่ 38	มากะ ถูกระดาศที่มีคำว่าการกล้าหาญ.....	29
ภาพที่ 39	มากะต่อยคิซึนโดยที่กำลังกระดาศว่าการกล้าหาญไว้ในมือ.....	30
ภาพที่ 40	มานากะที่นอนหลับไหลอยู่บนแท่นสังเว.....	30
ภาพที่ 41	โฮมูระ ต่อสู้กับแม่มดด้วยตัวคนเดียว.....	31
ภาพที่ 42	เทศกาลทนะบะตะของญี่ปุ่น.....	33
ภาพที่ 43	เทศกาลทนะบะตะในแอนิเมชันญี่ปุ่น.....	34
ภาพที่ 44	เทศกาลทนะบะตะบนทีวีเดเจอร์.....	34
ภาพที่ 45	หนังสือ Shinto The Kami Way.....	35
ภาพที่ 46	หนังสือ Shinto A Celebration of Life.....	35
ภาพที่ 47	หนังสือศาสนาเปรียบเทียบ ที่มีกรกล่าวถึงศาสนาชินโตข้างในเล่ม.....	36
ภาพที่ 48	นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวศาลเจ้าเมจิ.....	37
ภาพที่ 49	เครื่องรางที่ขายในศาลเจ้าญี่ปุ่น.....	38
ภาพที่ 50	เครื่องรางญี่ปุ่นจากแอนิเมชันเรื่อง Just Because!.....	38
ภาพที่ 51	เครื่องรางที่มีลวดลายจากแอนิเมชัน.....	38
ภาพที่ 52	การพรีออเดอร์เครื่องรางผ่านช่องทางออนไลน์.....	39

ภาพที่ 53 ฉากมิโกะทำพิธีในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง Your Name	40
ภาพที่ 54 นักท่องเที่ยวสวมใส่ชุดมิโกะ	40
ภาพที่ 55 เทศกาลอะนะมิในแอนิเมชันเรื่อง Amaama to Inazuma.....	41
ภาพที่ 56 เทศกาลอะนะมิที่เต็มไปด้วยนักท่องเที่ยว	41

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สมัยโบราณที่การศึกษายังไม่ก้าวไกลดังเช่นปัจจุบัน มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่กับความกลัวแล้วยังไม่สามารถหาวิธีแก้ไขได้ จนเกิดความเชื่อที่ว่าปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นสาเหตุมาจากพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ พลังอำนาจเหล่านี้อาจสร้างผลดีหรือผลร้ายที่เราไม่สามารถควบคุมได้ มนุษย์จึงเกิดความศรัทธาและเกรงกลัว มีการสวดอ้อนวอน เช่นทรวงบูชา เพื่อวิงวอนขอความช่วยเหลือต่ออำนาจอันศักดิ์สิทธิ์จนเกิดเป็นลัทธิหรือศาสนาขึ้นในภายหลัง

มีจำนวนหลายลัทธิหรือศาสนาที่นับถือภูติ ผี วิญญาณ พระเจ้า และธรรมชาติ ซึ่งหากพูดถึงศาสนาที่เป็นที่รู้จักจากการนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านี้ “ศาสนาชินโต” คือหนึ่งในจำนวนเหล่านั้น

ศาสนาชินโตเป็นศาสนาดั้งเดิมของญี่ปุ่น มีหลักฐานว่ามีการปรากฏของความเชื่อตั้งแต่ยุคยะโยะอิ (ราว 300 ปี ก่อนคริสต์ศักราช - ค.ศ. 250) แล้ว เป็นศาสนาประเภทพหุเทวนิยม (Polytheism) คือ นับถือเทพเจ้าหลายองค์ เดิมทีศาสนาชินโตไม่มีชื่อเรียก แต่ภายหลังจากการเข้ามาอย่างแพร่หลายของศาสนาพุทธและลัทธิขงจื้อในญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 6 จึงได้มีการคิดเรียกชื่อ “ชินโต” ขึ้นเพื่อให้เห็นและสร้างความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างศาสนาชินโตกับศาสนาพุทธที่เข้ามามีบทบาทในญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก โดยคำว่าชินโต เดิมมาจากภาษาจีน “เฉินเต้า” (神道; Shéndào) คำว่า “เฉิน” หรือตามเสียงญี่ปุ่น “ชิน” (神) มีความหมายว่า เทพเจ้า ส่วนคำว่า “เต้า” หรือตามเสียงญี่ปุ่น “โต” (道) หมายถึง วิถีทาง เมื่อรวมกันแล้ว ชินโตจึงหมายถึง “วิถีทางแห่งเทพเจ้า” หรือ “วิถีของพระเจ้า” (The Way of the Gods หรือ The Way of the Kami) ภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า “คะมิ โนะ มิจิ” (神の道; Kami no michi) หากขยายความหมายเพิ่มเติมของคำว่า “วิถีทางแห่งเทพเจ้า” หรือ “วิถีของพระเจ้า” อาจหมายความว่า บุคคลต้องปฏิบัติตามทางของสวรรค์ ภักดีต่อพระเจ้า เพื่อผลดีแก่ตน (เสฐียร พันธรั้งซี, 2546)

พระเจ้าหรือเทพเจ้าในความหมายของศาสนาชินโตอาจหมายถึงพลังธรรมชาติที่อยู่รอบตัวมนุษย์ สืบเนื่องมาจากความเชื่อดั้งเดิมของคนญี่ปุ่นในเรื่องของตำนานเทพเจ้าและการกำเนิดประเทศที่มีปรากฏอยู่ในวรรณกรรมที่เก่าแก่ที่สุดของญี่ปุ่นชื่อว่า “โคะจิกิ” (古事記; Kojiki) ซึ่งรวบรวมขึ้นโดย

พระราชดำริของจักรพรรดิเท็มมุ ในบันทึกโคะจิกิได้กล่าวถึงการกำเนิดเกาะญี่ปุ่นเอาไว้ว่า หลังจากที่ผืนฟ้าและแผ่นดินได้แยกตัวออกจากกัน สภาพของแผ่นดินนั้นเป็นเพียงสิ่งที่คล้ายกับทะเลโคลนเพียงเท่านั้น จนกระทั่งเทพชายหญิงคู่หนึ่งคือ “เทพอิสะนะกิ” (伊弉那岐; Izanagi) และ “เทพหญิงอิสะนะมิ” (伊弉那美; Izanami) ได้นำหอกศักดิ์สิทธิ์มาจุ่มลงไปในทะเลโคลนนั้นและกวนมันจนได้ที่ เมื่อยกหอกขึ้น โคลนจากปลายหอกก็หยดลงและรวมกันกลายเป็นเกาะเล็กๆ เกาะหนึ่ง เรียกว่า “เกาะโอะโนะโอะโระ” (於能基呂; Onogoro) หลังจากนั้นเทพทั้งสององค์ได้ลงมาที่เกาะ สร้างพระราชวังและให้กำเนิดเกาะที่สำคัญอื่นๆอีกเป็นจำนวนมาก เช่น เกาะสึกุชิ (筑紫; Tsukushi) หรือเกาะคิวชู (九州; Kyushu) ในปัจจุบัน เกาะอิกิ (壱岐; Iki) และเกาะซะโดะ (佐渡; Sado)

นอกจากเรื่องราวการกำเนิดเกาะญี่ปุ่นแล้ว ในบันทึกโคะจิกิยังได้กล่าวถึงการกำเนิดขึ้นของเทพเจ้าต่างๆ เช่น เทพแห่งดวงอาทิตย์ “อะมะเตะระชิ” (天照; Amaterasu) เทพแห่งดวงจันทร์ “สึกุโยะมิ” (月読; Tsukuyomi) และเทพแห่งลมพายุ “ซุซะโนะโอะ” (須佐之男; Susano-o) เทพสามองค์จากหลายองค์ที่เกิดจากการชำระล้างร่างกายในแม่น้ำหลังจากเยือนดินแดนมรณะของเทพอิสะนะกิ อีกทั้งในโคะจิกิยังมีเรื่องราวของจักรพรรดิในแต่ละยุคสมัย โดยเริ่มตั้งแต่จักรพรรดิองค์แรกของญี่ปุ่น “จักรพรรดิจิมมุ” (神武天皇; Jimmu) ซึ่งในบันทึกได้กล่าวไว้ว่า จักรพรรดิจิมมุ คือ “เทพวะกะมิเกะนู” (若御毛沼; Wakamikenu) เทพที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่สำคัญ คือเทพอะมะเตะระชิ

จากตำนานเรื่องเล่าดังกล่าวทำให้คนญี่ปุ่นแต่โบราณมีความเชื่อว่าองค์จักรพรรดินั้นสืบทอดเชื้อสายมาจากเทพแห่งดวงอาทิตย์ เทพเจ้าผู้ส่ง ส่วนตนก็คือลูกหลานเผ่าพันธุ์ของเทพเจ้า ไม่ใช่คนธรรมดาสามัญ แผ่นดินที่อาศัยอยู่ก็คือแผ่นดินที่พระเจ้าสร้างให้ ต่างจากแผ่นดินอื่นทั่วไป ทุกสิ่งทุกอย่างในธรรมชาติรวมถึงปรากฏการณ์ต่างๆ ล้วนมีวิญญาณหรือเทพเจ้าสิงสถิตอยู่ ส่งผลให้คนญี่ปุ่นมีการเคารพนับถือทุกสรรพสิ่งในธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ สัตว์ เป็นต้น การเคารพธรรมชาติและเทพเจ้าจึงเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญของศาสนาชินโต ซึ่งแนวคิดนี้ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก มีสถานที่และสิ่งก่อสร้างจำนวนมากที่แสดงถึงความเป็นชินโต เช่น ศาลเจ้า รูปปั้นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ และสัญลักษณ์ของศาสนาชินโต “ประตูโทริอิ” (鳥居; Torii)

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมด้านการศึกษา ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มนุษย์สามารถหาหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ถึงสาเหตุของเหตุการณ์หรือ

ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งอาจขัดกับความเชื่อดั้งเดิมของคนในพื้นที่นั้นๆ เมื่อยุคสมัยเปลี่ยน ผู้คนก็เปลี่ยน คนที่เกิดมาพร้อมเรื่องราวที่ได้รับการพิสูจน์แล้ว ได้รับการสอนมาอย่างไร ก็ยอมเชื่ออย่างนั้น ความเชื่อดั้งเดิมจึงค่อยๆ สูญหายไปตามกาลเวลา เช่นเดียวกับศาสนาซินโต ที่จำนวนคนญี่ปุ่นที่นับถือน้อยลงเรื่อยๆ ในขณะที่จำนวนคนที่ไม่นับถือศาสนากลับเพิ่มมากขึ้น ถึงกระนั้น การดำเนินชีวิตของคนญี่ปุ่นกลับยังคงมีหลักแนวคิดของศาสนาซินโตเป็นส่วนหนึ่งอยู่ด้วยเสมอ เช่น การไปศาลเจ้าเพื่อไหว้ขอพรในวันปีใหม่ เทศกาลหิมะบะตะ และการพกพาเครื่องราง เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ของคนญี่ปุ่นยังคงพบเห็นได้ทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งนอกจากในชีวิตจริงแล้ว ตามสื่อโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ก็ยังสามารถพบเจอแนวคิดของศาสนาซินโตที่ไม่เคยเลือนหายไปไหน อีกทั้งการ์ตูนญี่ปุ่น หนึ่งในสิ่งที่มีชื่อเสียงของประเทศ ที่นอกจากจะเป็นสื่อที่ใช้เผยแพร่วัฒนธรรมญี่ปุ่นแล้ว หากมองให้ลึกลงไปจะพบว่าการ์ตูนญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีรากฐานแนวคิดมาจากศาสนาซินโต โดยเฉพาะการนับถือเทพเจ้าและแนวคิดเรื่องธรรมชาติที่เห็นได้อย่างชัดเจน

การ์ตูนญี่ปุ่นที่นอกจากการให้ความบันเทิงและข้อคิดที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในชีวิตประจำวันแล้ว ยังสอดแทรกไปด้วยวัฒนธรรมเก่าแก่ของญี่ปุ่นอย่างศาสนาซินโตอีกด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “แนวคิดหลักที่โดดเด่นของศาสนาซินโต” ที่ปรากฏอยู่ในการ์ตูนญี่ปุ่นเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดหลักที่สำคัญของศาสนาซินโต และเพื่อให้ทราบถึงความสำคัญของการนำแนวคิดนั้นๆ มาเสนอผ่านสื่อที่ได้รับความนิยมไปทั่วโลกอย่างการ์ตูนญี่ปุ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดที่โดดเด่นของศาสนาซินโตที่ปรากฏในการ์ตูนญี่ปุ่นส่วนใหญ่
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์คุณค่าของการนำแนวคิดศาสนาซินโตมาสอดแทรกในการ์ตูนญี่ปุ่น

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาแนวคิดที่โดดเด่นของศาสนาซินโตที่ปรากฏในการ์ตูนญี่ปุ่น โดยศึกษาจากการ์ตูนญี่ปุ่น เฉพาะในรูปแบบของแอนิเมชันเท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศาสนาซินโตจากเอกสาร, งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดหลักที่สำคัญของศาสนาซินโต
2. ศึกษาเนื้อเรื่อง ฉาก ตัวละคร หรือเนื้อหาอื่นๆ บางส่วนจากการ์ตูนญี่ปุ่นบางเรื่อง เพื่อหาจุดที่ตรงกับแนวคิดศาสนาซินโต
3. วิเคราะห์ความสำคัญของการสอดแทรกแนวคิดศาสนาซินโตไว้ในการ์ตูนญี่ปุ่น
4. เรียบเรียงผลการศึกษาในรูปแบบของบทความวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดที่โดดเด่นของศาสนาซินโตที่ปรากฏในการ์ตูนญี่ปุ่น
2. ทำให้ทราบถึงคุณค่าของการแฝงแนวคิดซินโตในการ์ตูนญี่ปุ่น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารเกี่ยวกับความเชื่อ

ความหมายของความเชื่อ

ทัศนีย์ ทานตวณิช (2523) ได้กล่าวไว้ว่า “ความเชื่อ คือการยอมรับนับถือว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้”

ธวัช ปุณโณทก (2528) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่า “ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสังคมมนุษย์นั้นๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านี้ เรียกว่าความเชื่อ ฉะนั้นความเชื่อจึงมีขอบเขตกว้างขวาง ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย (belief in

spiritual beings) ภูตผี คาถาอาคม โขกลาง ไสยเวทต่างๆ ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นโพธิ์ ต้นไทร) ปาเขา”

ชโล บุษช่วย (2532) ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า “ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับที่แสดงถึงความจงรักภักดี ความศรัทธา และการยอมรับในอำนาจเร้นลับอื่นๆ”

สถาพร ศรีสังจัจ (2533) ได้ให้ความหมายของความเชื่อไว้ว่า “ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับข้อเสนอย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นจริง การยอมรับนี้อาจเกิดจากสติปัญญา เหตุผลหรือศรัทธา โดยไม่ต้องมีเหตุผลใดๆ รองรับก็ได้”

จากแนวคิดที่ได้ศึกษามานี้ สามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับ นับถือในบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลร้าย ว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง แม้จะมีหลักฐานหรือไม่มีหลักฐานที่พิสูจน์ได้ก็ตาม

ประเภทของความเชื่อ

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ (2536) แบ่งประเภทของความเชื่อเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ความเชื่อทั่วไปหรือความเชื่อธรรมดา และความเชื่อที่แฝงไว้ด้วยความกลัวหรือความเชื่อทางไสยศาสตร์ โดยสามารถแบ่งความเชื่อทั้งสองประเภทออกได้เป็น 12 กลุ่ม ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับประภฏการณ์ธรรมชาติ
2. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน
3. ความเชื่อโขกลาง
4. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ ยาม นิमित ฝัน
5. ความเชื่อทางไสยศาสตร์
6. ความเชื่อลักษณะของคนและสัตว์

7. ความเชื่อเนื่องมาจากศาสนา
8. ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากินและอาชีพ
9. ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี
10. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด
11. ความเชื่อเกี่ยวกับนรก สวรรค์ชาติ ภพ
12. ความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย วันดี วันร้าย

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์ (2536) ได้แบ่งประเภทของความเชื่อออกเป็น 2 ประเภท คือ ความเชื่อที่มีเหตุผล และความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล

เช่นเดียวกับ ประชิต สกฤษะพัฒน์ (2546) ที่ได้แบ่งประเภทของความเชื่อเป็น 2 ประเภทในลักษณะเดียวกัน คือ ความเชื่ออย่างงมงาย และความเชื่อที่มีเหตุผล

อภิศักดิ์ โสมอินทร์ (2537) จำแนกประเภทของความเชื่อออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ความเชื่อที่พิสูจน์แล้วตรงกับความเป็นจริง
2. ความเชื่อที่พิสูจน์แล้วไม่ตรงกับความเป็นจริง
3. ความเชื่อที่ตรวจสอบหรือพิสูจน์ไม่ได้

จากแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อ แบ่งได้เป็น ความเชื่อที่มีเหตุผล และความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล ซึ่งมีทั้งความเชื่อของมนุษย์ต่อมนุษย์ มนุษย์ต่อธรรมชาติ และมนุษย์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

สาเหตุของการเกิดความเชื่อ

มณี พยอมยงค์ (2529) ได้กล่าวถึงการเกิดความเชื่อไว้ว่า “ความเชื่อของมนุษย์เกิดขึ้นจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศ ภัยธรรมชาติหรือเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่สามารถบอกสาเหตุว่าเกิดจากอะไร จึงเกิดความรู้สึกยอมรับและเชื่อถือในอำนาจของสิ่งเหล่านั้น บางครั้งก็วิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเชื่อถือ”

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2539) ได้ให้ความเห็นที่คล้ายคลึงกันไว้ว่า “ความเชื่อ เกิดจากมนุษย์แต่ละท้องถิ่นมีปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อประสบถึงความพิบัติ เกิดโรคภัยไข้เจ็บ เกิดภัยธรรมชาติ ปัญหาเหล่านั้นเกินความสามารถที่มนุษย์ธรรมดาจะแก้ไขได้ จึงเกิดความคิดขึ้นมาว่าน่าจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติบันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น อำนาจเหล่านั้นอาจจะเป็นภูติ ผี ปีศาจ วิญญาณ หรือเทพเจ้า เป็นต้น ดังนั้น เพื่อป้องกันภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น มนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้น โดยเชื่อว่าถ้าบอกกล่าวหรือทำให้อำนาจศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นพึงพอใจก็จะช่วยให้ปลอดภัย และเมื่อพ้นภัยก็ยินดีแสดงความกตัญญูทเวทิดด้วยการเช่นสรวงบูชา หรือประกอบพิธีกรรมต่างๆ”

เกวลิน ภูมิภาค (2543) ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดความเชื่อทางศาสนาและลัทธิว่ามี 3 ประการ ได้แก่

1. เกิดจากความกลัวต่อธรรมชาติ
2. เกิดจากความปรารถนาเข้าถึงสัจธรรมของธรรมชาติ
3. เกิดจากลัทธิทางการเมือง

จากแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อทางศาสนาเกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่สามารถหาสาเหตุเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้น จึงเกิดเป็นความกลัวและความ

เชื่อว่าเกิดจากอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ จึงมีการเช่นสรวงบูชาหรือพิธีกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นให้ช่วยเหลือและคุ้มครองให้ปลอดภัย

เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดของศาสนาซินโต

ประติมล บุญประจักษ์ (2559) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติในภาพยนตร์แอนิเมชันของฮายาโอะ มิยาซากิ เรื่องเจ้าหญิงโมโนโนะเคะ” ผู้เขียนได้พิจารณาโครงสร้างเนื้อเรื่อง การออกแบบฉาก และตัวละครที่สำคัญ พบว่า ทั้งโครงสร้างเนื้อเรื่อง ฉากและตัวละครมีการออกแบบโดยการใช้แนวคิดในศาสนาซินโตเป็นพื้นฐาน คือ

1. แนวคิดเรื่องธรรมชาติ เช่น เนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างเหล่าทวยเทพที่ปกป้องรักษาผืนป่า กับกลุ่มมนุษย์ที่รุกรานป่าเพราะต้องการใช้ประโยชน์ สะท้อนแนวคิดของซินโตเรื่องการเคารพธรรมชาติ กล่าวคือ มนุษย์และธรรมชาติต่างมีความเท่าเทียม และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้นการทำลายสมดุลของธรรมชาติและมนุษย์จึงไม่ใช่สิ่งที่จะได้รับผลดีตามมา

2. แนวคิดเรื่องเทพเจ้า โดยศาสนาซินโตเชื่อว่าทุกสิ่งในธรรมชาติล้วนมีพระเจ้าสิงสถิตอยู่ ในเรื่องเจ้าหญิงโมโนโนะเคะก็มีตัวละครที่เป็นเทพเจ้า เช่น เทพแห่งพงไพร “ชิซิกามิ” ซึ่งเป็นเทพที่คอยคุ้มครองผืนป่า และเทพโคตามะ ที่มีความเชื่อว่าจะปรากฏให้เห็นเฉพาะในป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์เท่านั้น เป็นต้น

3. แนวคิดเรื่องสิ่งดีและสิ่งร้าย ในศาสนาซินโตเชื่อว่าความชั่วร้ายเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวและไม่ได้ดำรงอยู่ตลอด ดังเช่น ตัวละครท่านหญิงเอโบชิที่บุกทำลายป่าไม้เพื่อความอยู่รอดของเมืองโลหะนคร

4. แนวคิดเรื่องการชำระล้างจิตวิญญาณให้บริสุทธิ์ เป็นแนวคิดหลักที่สำคัญอีกหนึ่งของศาสนาซินโต ในเรื่องเจ้าหญิงโมโนโนะเคะ สามารถเห็นได้จากฉากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ใจกลางป่าของเทพแห่งพงไพร เป็นสถานที่ที่ชำระล้างความสกปรกและชั่วร้ายเพื่อร่างกายและจิตใจที่บริสุทธิ์

นับทอง ทองใบ (2548) ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “นวลักษณ์ในการเล่าเรื่องและเอกลักษณ์ในภาพยนตร์แอนิเมชันของฮายาโอะ มิยาซากิ” กล่าวไว้ว่า แนวคิดของศาสนาซินโตสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 แนวคิด คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับเทพเจ้า โดยศาสนาชินโตเชื่อว่ามนุษย์สืบเชื้อสายมาจากพระเจ้า เป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน อีกทั้งยังเคารพนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ พระเจ้า และธรรมชาติ

2. แนวคิดเรื่องเครื่องราชกกุธภัณฑ์ทั้ง 3 คือ

- กระจก แทนคุณงามความดีและความรอบรู้ ทำให้ศาสนาชินโตเน้นความจริงใจ มีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ กระตือรือร้น และเน้นความสำคัญของธรรมชาติ เพราะเป็นความจริงที่กระจกสะท้อนให้เห็น

- พลอย หรืออัญมณี ตัวแทนความเมตตากรุณา ความมีน้ำใจ มีการพัฒนาแนวคิดนี้เข้ากับลัทธิขงจื้อ ทำให้สังคมญี่ปุ่นมีการกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษ

- ดาบ ตัวแทนความยุติธรรมและอำนาจที่มนุษย์สามารถป้องกันตัวเองและเอาชนะอุปสรรคได้

3. แนวคิดเรื่องสิ่งดีและสิ่งร้าย ศาสนาชินโตเชื่อว่ามนุษย์ในธรรมชาติ ดีและบริสุทธิ์ สิ่งแวดล้อมภายนอกเป็นบ่อกำเนิดความชั่วร้าย มนุษย์จึงสามารถเปลี่ยนสิ่งชั่วร้ายเหล่านั้นให้กลายเป็นดีได้

4. แนวคิดเรื่องการชำระล้างจิตวิญญาณให้บริสุทธิ์ การที่ศาสนาชินโตเชื่อว่าธรรมชาติในตัวมนุษย์เป็นสิ่งดี จึงมีพิธีชำระล้างร่างกายและจิตใจ

5. แนวคิดด้านความบริสุทธิ์และความซื่อสัตย์สุจริต ศาสนาชินโตจึงชื่นชมเด็กเล็กกว่ามีจิตใจที่บริสุทธิ์และใสสะอาด

เสฐียร พันธรังสี (2546) เขียน “ศาสนาเปรียบเทียบ” เป็นหนังสือเกี่ยวกับความแตกต่างของแต่ละศาสนา ผู้เขียนได้เขียนถึงศาสนาชินโตไว้ว่า ศาสนาชินโตมีความเชื่อเรื่องพระเจ้าเป็นผู้สร้างเกาะญี่ปุ่น รวมถึงธรรมชาติทั้งหลาย สิ่งที่พระเจ้าสร้างจึงควรค่าแก่การเคารพบูชา ทำให้คนญี่ปุ่นมีความรักธรรมชาติ และคนญี่ปุ่นมีความเชื่อว่าองค์จักรพรรดิสืบเชื้อสายมาจากเทพเจ้า และเป็นราชวงศ์เดียวกันตลอด จักรพรรดิญี่ปุ่นจึงเปรียบเสมือนหัวหน้าครอบครัวของคนทั้งชาติ คนญี่ปุ่นจึงรักชาติและสามารถอุทิศชีวิตให้กับชาติได้ เพราะความเชื่อที่ว่า วิญญาณของผู้ที่อุทิศตนให้ชาตินั้น จะได้รับการยกย่องเป็นพระเจ้า ศาสนาชินโตจึงมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ นับถือพระเจ้า บูชาธรรมชาติ บูชาบรรพบุรุษ บูชาจักรพรรดิ และบูชาผู้กล้าหาญ นอกจากนี้ หลักสำคัญของศาสนาชินโตหลักหนึ่ง ซึ่งในบันทึกโคะจิกิมิมีการกล่าวถึงไว้มาก คือ เรื่องความสะอาด ตั้งแต่เทพอิชานางิที่ทรงชำระ

ล้างร่างกายให้สะอาดอยู่เสมอ ลูกหลานรุ่นต่อมาจนถึงคนญี่ปุ่นทั่วไปจึงต้องมีการชำระล้างร่างกายให้สะอาดด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักแนวคิดชินโตนั้น ทำให้ผู้วิจัยพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับเทพเจ้า และแนวคิดเรื่องความสะอาด เป็นแนวคิดหลักที่สำคัญและโดดเด่นของศาสนาชินโต เช่น แนวคิดของ เสฐียร พันธรังสี (2546) นันทอง ทองใบ (2548) และ ประติมล บุญประจักษ์ (2559) นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งดีและสิ่งร้าย เช่น แนวคิดของ นันทอง ทองใบ (2548) และ ประติมล บุญประจักษ์ (2559) อีกทั้งแนวคิดเรื่องการเคารพบรรพบุรุษ เช่น แนวคิดของ เสฐียร พันธรังสี (2546) และ นันทอง ทองใบ (2548) แนวคิดอื่นที่พบ คือ การบูชาจักรพรรดิ และการบูชาผู้กล้าหาญ ตามแนวคิดของ เสฐียร พันธรังสี (2546) และ แนวคิดด้านความบริสุทธิ์และความซื่อสัตย์สุจริต ดังแนวคิดของ นันทอง ทองใบ (2548)

อนึ่ง การศึกษาเกี่ยวกับการ์ตูนญี่ปุ่นที่ช่วยเผยแพร่แนวคิดชินโต ยังไม่มีผู้ใดศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษา “การ์ตูนญี่ปุ่นกับการเผยแพร่แนวคิดชินโต” เพื่อสร้างองค์ความรู้และขยายขอบเขตการศึกษาเกี่ยวกับการ์ตูนญี่ปุ่นและแนวคิดชินโตให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บทที่ 2

ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของชินโตและตัวอย่างแอนิเมชันที่เกี่ยวข้อง

ชินโตเป็นศาสนาเก่าแก่ของญี่ปุ่นและได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ในภายหลังที่ญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่สองก็ได้ถูกถอดออกจากการเป็นศาสนาประจำชาติ ญี่ปุ่นก็เริ่มมีการปรับปรุงและพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ในขณะที่เดียวกันชินโตเริ่มเสื่อมลงและเริ่มห่างหายไปจากวัฒนธรรมญี่ปุ่น แต่ถึงอย่างนั้นเราก็ยังคงสามารถพบเห็นสิ่งที่แสดงถึงหลักคิดชินโตอยู่จนถึงปัจจุบัน

ชินโตมีคุณลักษณะหรือแนวคิดหลายประการ คือ นับถือเทพเจ้า รักธรรมชาติ รักความสะอาด มีแนวคิดเรื่องสิ่งดีและสิ่งร้าย เคารพบรรพบุรุษ บูชาจักรพรรดิ บูชาผู้กล้าหาญ และมีแนวคิดเรื่องความบริสุทธิ์และความซื่อสัตย์สุจริต แต่หากจะนึกถึงแนวคิดหลักที่โดดเด่นของชินโตก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับเทพเจ้า เพราะความเชื่อเรื่องเทพเจ้าเป็นผู้สร้างประเทศญี่ปุ่น อีกทั้งชินโตก็เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีว่าเป็นพหุเทวนิยม คือ นับถือเทพเจ้าหลายองค์ โดยเทพเจ้าเหล่านี้สามารถสถิตอยู่ได้ทุกที่ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตและธรรมชาติ เมื่อธรรมชาติรอบตัวถูกนับว่าเป็นเทพเจ้า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เราจึงต้องให้ความเคารพ ทำให้ชินโตมีแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นแนวคิดที่โดดเด่นเช่นกัน นอกจากนี้ความสะอาดก็ถือเป็นอีกหลักที่สำคัญสำหรับชินโตและคนญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การ์ตูนญี่ปุ่นที่เป็นที่โด่งดังไปทั่วโลกมีส่วนช่วยในการเผยแพร่วัฒนธรรมของญี่ปุ่นให้เป็นที่รู้จัก ซึ่งวัฒนธรรมที่เผยแพร่ออกไปนั้นก็รวมถึงวัฒนธรรมเก่าแก่อย่างชินโตด้วย โดยเฉพาะแนวคิดหลักที่โดดเด่นที่สุดอดแทรกอยู่ในการ์ตูนญี่ปุ่นทั้งสามแนวคิด

แนวคิดชินโตที่โดดเด่นที่พบได้ในแอนิเมชันญี่ปุ่น

1. แนวคิดเกี่ยวกับเทพเจ้า

คำว่าเทพเจ้า หรือ คะมิ (Kami) ในญี่ปุ่นเป็นคำยกย่องให้เกียรติสำหรับผู้สูงศักดิ์ ใช้เรียกวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในทุกที่ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ ต้นไม้ แม่น้ำ ภูเขา ธรรมชาติหรือสิ่งของ จะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็สามารถที่จะเป็นคะมิได้ ดังนั้นคำว่าคะมิในญี่ปุ่นจึงมีความหมายกว้าง และแตกต่างจากคำว่าพระเจ้า หรือ God ในภาษาอังกฤษ

เทพเจ้าในศาสนาชินโตไม่เพียงแต่จะมีคุณธรรม ให้ความสุขและความโชคดีแก่มนุษย์เพียงเท่านั้น แต่ยังสามารถกระทำการชั่วร้ายและให้ความโชคร้ายแก่มนุษย์ได้เช่นกัน ดังที่โมะโทะโอะริ โนะรินะงะ (Motoori Norinaga) นักปราชญ์ชาวญี่ปุ่นในปลายศตวรรษที่ 18 ได้กล่าวไว้ว่า ไม่ได้มีเพียงแค่มิที่ดีเท่านั้น แต่ยังคงมีคะมิที่ชั่วร้ายอยู่ด้วย แต่หากเทพเจ้าเหล่านั้นหยุดกระทำการไม่ดีก็จะสามารถกลับมาเป็นเทพที่ดีและเป็นที่ยอมรับนับถือได้อีกครั้ง

สำหรับชินโต คะมิถือเป็นสิ่งที่ควรเคารพบูชาและสามารถนับถือพร้อมกันได้หลายองค์ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ว่าจะต้องเคารพบูชาเพียงแค่องค์เดียว เนื่องจากคนญี่ปุ่นเชื่อว่าเทพแต่ละองค์มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป มีความสามารถและหน้าที่ที่หลากหลาย รวมถึงความศักดิ์สิทธิ์เฉพาะเรื่อง การบูชาเทพแต่ละองค์จึงขึ้นอยู่กับว่าในช่วงเวลานั้นต้องการจะขอเทพในสิ่งใด เช่น การเรียน ความรัก ความร่ำรวย ดังนั้นศาสนาชินโตจึงนับถือเทพเจ้าหลายองค์ และจำนวนเทพเจ้าก็มีอยู่เป็นจำนวนมากมายเกินกว่าที่จะนับได้

นักวิชาการญี่ปุ่นส่วนใหญ่แบ่งคะมิออกเป็น 2 ประเภท คือ อุจิงะมิ (Ujigami) และ ฮิโตะงะมิ (Hitogami) อุจิงะมิเป็นเทพประจำตระกูลและชุมชนที่คอยปกป้องคุ้มครองคนในเขตปกครองของเทพ เช่น ฝึบ้านฝึเรือน หรือเทพารักษ์ รวมถึงอะมะเตะระสี เทพแห่งดวงอาทิตย์ก็นับเป็นอุจิงะมิเช่นกัน และยังถือเป็นอุจิงะมิที่ยิ่งใหญ่ที่สุดด้วย ส่วนฮิโตะงะมิเป็นเทพเฉพาะหน้าที่ เช่น ผู้นำวิชาการ นักรบ นักการเมือง ซึ่งฮิโตะงะมิสามารถเป็นได้ทั้งคะมิญี่ปุ่นและคะมิต่างชาติ

ในแอนิเมชันญี่ปุ่นมักจะพบตัวละครที่ถูกเรียกว่าเทพเจ้าหรือเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเทพเจ้าอยู่บ่อยครั้ง แม้วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันจะพัฒนาก้าวไกลจนสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้แล้วก็ตาม แต่การ์ตูนญี่ปุ่นที่เกี่ยวกับเทพเจ้าตามความเชื่อของชินโตก็ยังคงมีออกมาให้เห็นอยู่เรื่อยๆ บางเรื่องเป็นเรื่องราวหรือตัวละครจากเทพเจ้าที่มีการนับถือโดยทั่วไปอยู่จริง ในขณะที่บางส่วนเป็นเทพเจ้าที่ถูกสมมติขึ้นตามเนื้อเรื่องของการ์ตูนเท่านั้น แต่ก็ล้วนมาจากพื้นฐานแนวคิดชินโตเรื่องเทพเจ้าทั้งสิ้น

ตัวอย่างเทพเจ้าที่ปรากฏในแอนิเมชันญี่ปุ่น

แอนิเมชันเรื่อง Noragami ปรากฏเทพเจ้าที่สำคัญของญี่ปุ่นจำนวนมาก เช่น เทนจิน หนึ่งในเทพเจ้าที่มีผู้เคารพนับถือมากที่สุด เป็นเทพเจ้าแห่งวิชาความรู้ เด็กนักศึกษาจึงมักจะไปไหว้เทพเจ้าเทนจินเมื่อถึงฤดูกาลสอบเข้าเพื่อขอพรให้สอบได้

ภาพที่ 1 เทนจิน เทพเจ้าแห่งวิชาความรู้ในแอนิเมชันเรื่อง Noragami

เอบิซุ หนึ่งในเจ็ดเทพโชคลาภของญี่ปุ่น เป็นเทพเจ้าแห่งท้องทะเล การประมง และการค้า ดังนั้นจึงมีการบูชากันมากในแถบโอซากา ชาวประมงญี่ปุ่นจะบูชาเทพเอบิซุเมื่อจะออกทะเลเสมอ และมักมีการนำรูปปั้นเอบิซุมาประดับไว้ตามร้านอาหารทะเล

ภาพที่ 2 เอบิซุ เทพเจ้าแห่งท้องทะเลในแอนิเมชันเรื่อง Noragami

บิชามอน หนึ่งในเจ็ดเทพโชคลาภของญี่ปุ่น เป็นเทพแห่งอัศวินและเหล่านักรบ นอกจากนี้ยังเป็นเทพแห่งทรัพย์สินสมบัติที่คอยปกป้องทรัพย์สินในบ้านอีกด้วย

ภาพที่ 3 บิชามอน เทพแห่งอัศวินและทรัพย์สินสมบัติในแอนิเมชันเรื่อง Noragami

แอนิเมชันเรื่อง Higurashi no Naku Koro ni มีการกล่าวถึงตัวละครที่เป็นเทพเจ้าประจำหมู่บ้านฮินามิซาวะที่คนในหมู่บ้านต่างหวาดกลัว คือ ท่านโอยาชิโระ หรือชื่อจริง ฟุรุเดะ ฮานิว ในหมู่บ้านจะมีการจัดงานเทศกาลวาตะนะงาชิชิเพื่อขอบคุณท่านโอยาชิโระที่คุ้มครองหมู่บ้าน และหากเกิดเหตุการณ์ที่คนในหมู่บ้านเสียชีวิตอย่างเป็นปริศนา ทุกคนในหมู่บ้านก็มักจะคิดว่าเป็นเพราะคำสาปของท่านโอยาชิโระอีกด้วย แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องเทพเจ้ามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 4 ฟุรุเดะ ฮานิว หรือเทพโอยาชิโระในแอนิเมชันเรื่อง Higurashi no Naku Koro ni

ที่มา : <http://gallery.minitokyo.net/view/517533>

ในเรื่อง Nagi no Asukara ก็มีเทพเจ้าแห่งท้องทะเลที่คอยปกป้องดูแลชาวสมุทรอยู่เช่นกัน

ภาพที่ 5 เทพเจ้าแห่งท้องทะเลในแอนิเมชันเรื่อง Nagi no Asukara

แอนิเมชันเรื่องดังของฮายาโอะ มิยาซากิอย่าง Princess Mononoke ก็มีเทพเจ้าปรากฏอยู่ในเนื้อเรื่องเช่นกัน คือ ชิซิกามิ เทพเจ้าแห่งชีวิตและความตาย เป็นเทพแห่งพงไพรที่คอยคุ้มครองป่า ซึ่งในตอนกลางวัน ชิซิกามิจะเป็นเทพที่อยู่ในร่างของสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายกวาง ส่วนตอนกลางคืนจะอยู่ในร่างผู้สัญจรยามค่ำคืน (Nightwalker) นอกจากชิซิกามิแล้ว ยังมีเทพอื่นๆ ปรากฏในเนื้อเรื่องอีก เช่น เทพหมาป่าโมโร และเทพหมีป่าโอคโกโตะ

ภาพที่ 6 ชิซิกามิในร่างสัตว์คล้ายกวางในเรื่อง Princess Mononoke

ภาพที่ 7 ชิซิกามิในร่างผู้สัจธรรมาค้ำคืนในเรื่อง Princess Mononoke

ภาพที่ 8 โมโร เทพหมาป่าในเรื่อง Princess Mononoke

ภาพที่ 9 เทพหมูป่าโอคโกะโตะในเรื่อง Princess Mononoke

2. แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ

จากความเชื่อที่ว่าเทพเจ้าเป็นผู้สร้างเกาะญี่ปุ่น สร้างธรรมชาติและทุกสรรพสิ่งขึ้น รวมถึงหลักพื้นฐานของชินโตที่ทุกสิ่งทุกอย่างบนโลก ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ธรรมชาติต่างๆ ตั้งแต่ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ แม่น้ำ ป่าไม้ ภูเขา สัตว์ทั้งหลาย ไปจนถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ล้วนแล้วแต่มีเทพเจ้าและวิญญาณสิงสถิตอยู่ทั้งสิ้น เมื่อมองว่าธรรมชาติมีความศักดิ์สิทธิ์ คนญี่ปุ่นจึงให้ความเคารพนับถือ พึ่งพากันและกัน และดำรงชีวิตอยู่คู่กับธรรมชาติมาแต่ช้านาน

แอนิเมชันญี่ปุ่นจำนวนมากมักมีฉากที่แสดงถึงความสวยงามและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ทั้งการใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ การนำสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติมาใช้ในการดำรงชีวิต ประโยชน์และโทษจากการกระทำที่มีต่อธรรมชาติ รวมถึงเทพเจ้าและวิญญาณที่สิงสถิตหรือปรากฏในรูปแบบลักษณะของสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ ทั้งหมดนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติ มองว่าธรรมชาติเป็นเรื่องใกล้ตัว และมนุษย์เรานั้นเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ มีความเท่าเทียมเสมอภาค ไม่ได้มีอิทธิพลและอำนาจเหนือไปกว่ากัน

ตัวอย่างธรรมชาติที่ปรากฏในแอนิเมชันญี่ปุ่น

ภาพที่ 10 ฉากทะเลในแอนิเมชันเรื่อง Isshuukan Friends

ภาพที่ 11 ฉากธรรมชาติในแอนิเมชันเรื่อง Barakamon

ภาพที่ 12 ฉากแม่น้ำลำธารในแอนิเมชันเรื่อง Kuma Miko : Girl Meets Bear

ภาพที่ 13 ฉากใบไม้ในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง The Garden of Words

ภาพที่ 14 ฉากต้นซากุระในแอนิเมชันเรื่อง Hyouka

ภาพที่ 15 ฉากต้นซากุระในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง Conan The Movie 7

ภาพที่ 16 ฉากทากิและมิตสึสะพบกันบนภูเขาในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง Your Name

ภาพที่ 17 ฉากภูเขาและฝูงหงส์ในหน้าหนาวในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง Conan the Movie 15

ภาพที่ 18 ฉากธรรมชาติในฤดูหนาวในแอนิเมชันเรื่อง Boku Dake ga Inai Machi

ภาพที่ 19 ฉากต้นไม้ท่ามกลางหิมะตกในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง 5 Centimeters Per Second

ในแอนิเมชันเรื่อง Cardcaptor Sakura พลังจากการ์ดที่คิโนะโมะโตะ ซากุระใช้ต่อสู้แสดงให้เห็นเป็นอย่างดีถึงแนวคิดเรื่องธรรมชาติ เพราะมีการ์ดที่เกี่ยวกับธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่างๆ เป็นจำนวนมาก การใช้การ์ดเหล่านั้นในการต่อสู้ก็เหมือนกับการแสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจของธรรมชาติและ การพึ่งพากันของมนุษย์และธรรมชาติ การ์ดเหล่านี้ต้องใช้ให้เป็นและใช้ให้ถูกจุดประสงค์จึงจะสามารถเอาชนะคู่ต่อสู้ได้

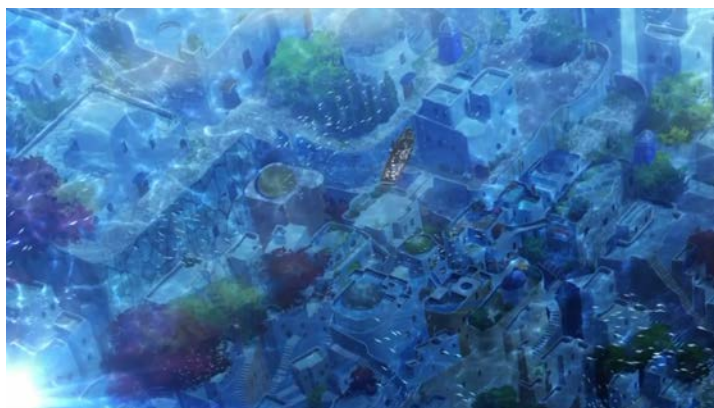

ภาพที่ 20 การ์ด the firey, the watery, the windy และ the wood

ในแอนิเมชันเรื่อง Cardcaptor Sakura

ที่มา : https://ccsakura.fandom.com/wiki/Clow_Cards

แอนิเมชันเรื่อง Nagi no Asukara มีทั้งมนุษย์ที่อาศัยอยู่บนพื้นดิน และที่อาศัยอยู่ใต้สมุทร ชาวสมุทรที่อาศัยอยู่ที่เมืองใต้บาดาล ทำให้เห็นว่ามนุษย์สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้

ภาพที่ 21 เมืองใต้น้ำที่ชาวสมุทรอาศัยอยู่ในแอนิเมชันเรื่อง Nagi no Asukara

3. แนวคิดเกี่ยวกับความสะอาด

ความสะอาดเป็นหลักใหญ่ที่สำคัญของศาสนาชินโตอีกหลักหนึ่ง เห็นได้จากในบันทึกโคะจิกที่มีกรกล่าวถึงความสะอาดไว้ เช่น เทพอิสะนะกิที่ชำระล้างร่างกายให้สะอาดหลังจากเยือนดินแดนมรณะ ลูกหลานรุ่นต่อมาและคนญี่ปุ่นจึงต้องชำระล้างร่างกายและให้ความสำคัญกับความสะอาดเช่นเดียวกัน

ในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อย่างศาลเจ้า เรามักจะเห็นบ่อน้ำล้างมือที่เรียกว่า “โชซุยะ” (手水舎; Chozuya) ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียง บ่อน้ำนั้นมีไว้เพื่อให้ผู้ที่เดินทางมาศาลเจ้าได้ล้างมือและล้างปากให้สะอาดก่อนที่จะเข้าไปสักการะเทพเจ้า ธรรมเนียมเช่นนี้ถือเป็นการชำระล้างสิ่งสกปรกให้สะอาดและบริสุทธิ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เพราะในศาสนาชินโตความสกปรกอาจหมายถึงความได้ถึง “บาป” การชำระล้างร่างกายให้สะอาดจึงหมายถึงการชำระล้างจิตใจที่ปนเปื้อนไปด้วยมลทินให้กลับมาสะอาดบริสุทธิ์อีกครั้ง

ภาพที่ 22 โชซุยะ บ่อน้ำล้างมือบริเวณศาลเจ้า

ที่มา : <https://jpninfo.com/37704/shrines-chozuya>

ตัวอย่างเรื่องความสะอาดที่ปรากฏในแอนิเมชันญี่ปุ่น

ในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง Princess Mononoke ใจกลางของป่าของเทพแห่งพงไพรนั้นมีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์อยู่ เมื่อมองในแง่ของศาสนาชินโตเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องความสะอาด บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้เป็นสถานที่ชำระล้างร่างกายและจิตใจให้บริสุทธิ์ ดังที่อะชิทะกะ ตัวเอกของเรื่องได้แช่น้ำในบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้เพื่อชำระล้างคำสาปร้ายออกจากตัว

ภาพที่ 23 บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ใจกลางป่าของเทพแห่งฟงไฟร

ภาพที่ 24 อะชิทะกะเก็บปวดจากแขนที่โดนคำสาป

ภาพที่ 25 อะชิทะกะนำแขนข้างที่โดนคำสาปแช่งในบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์

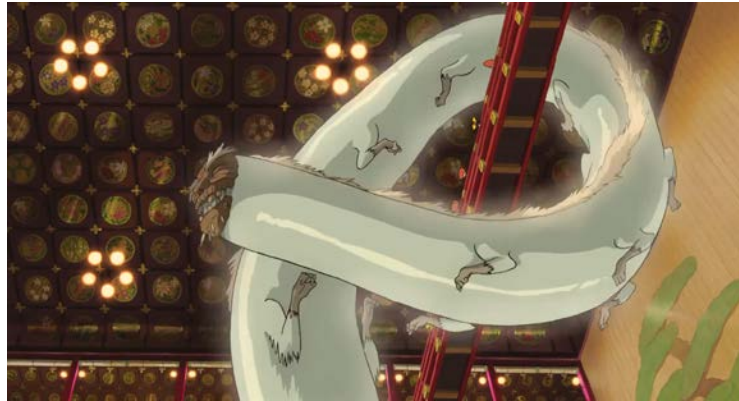
เช่นเดียวกับฉากหนึ่งในเรื่อง Spirited Away เป็นฉากในโรงอาบน้ำที่มีแขกมาใช้บริการ แขกที่วานั้นรูปร่างหน้าตาน่าเกลียด เนื้อตัวเต็มไปด้วยโคลนสกปรกที่ส่งกลิ่นเหม็นไปทั่วทุกที่ แต่ภายหลังจากการชำระล้างร่างกายแล้วกลับกลายเป็นว่า แขกที่ทุกคนไม่ได้เต็มใจต้อนรับนั้น แท้จริงแล้วเป็นเทพแม่น้ำที่เปราะเปื้อนไปด้วยขยะและสิ่งสกปรก การมาที่โรงอาบน้ำครั้งนี้จึงเป็นการชำระล้างทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อคืนความบริสุทธิ์และตัวตนของตัวเอง

ภาพที่ 26 เทพแม่น้ำที่เปราะเปื้อนไปด้วยโคลนสกปรก

ภาพที่ 27 เทพแม่น้ำที่ตัวเปื้อนโคลนมาใช้บริการที่โรงอาบน้ำ

ภาพที่ 28 เทพแม่น้ำหลังชำระล้างสิ่งสกปรกออกจากร่างกาย

ในศาสนาชินโต ความสะอาดเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นในแอนิเมชันญี่ปุ่นหลายๆ เรื่องมักปรากฏฉากอาบน้ำของตัวละครและการไปบ่อน้ำร้อนหรือออนเซ็นให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง แสดงให้เห็นว่าความสะอาดเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่อาจละเลยได้

ภาพที่ 29 ฉากห้องอาบน้ำในแอนิเมชันเรื่อง Toaru Kagaku no Railgun

ภาพที่ 30 ฉากห้องอาบน้ำในแอนิเมชันเรื่อง High School Fleet

ภาพที่ 31 การแช่บ่อน้ำร้อนในแอนิเมชันเรื่อง Hanasaku Iroha

ภาพที่ 32 การแช่บ่อน้ำร้อนในแอนิเมชันเรื่อง Hyouka

นอกจากแนวคิดที่กล่าวไปข้างต้นทั้งสามแนวคิดแล้ว แนวคิดเกี่ยวกับความกล้าหาญ แม้จะไม่ได้โดดเด่นเท่าแนวคิดที่กล่าวไปก่อนหน้านี้แต่ก็สามารถพบได้บ่อยครั้งในแอนิเมชันญี่ปุ่นเช่นกัน ไม่ว่าจะแอนิเมชันนั้นจะเป็นเนื้อเรื่องเกี่ยวกับผู้กล้าโดยตรง หรือเป็นเนื้อเรื่องประเภทอื่นก็ยังคงพบแนวคิดเกี่ยวกับความกล้าหาญสอดแทรกอยู่เสมอ

แนวคิดเกี่ยวกับความกล้าหาญ

คนญี่ปุ่นมีความรักชาติและเชื่อว่าวิญญาณของผู้ที่อุทิศชีวิตให้ชาตินั้นจะได้รับการยกย่อง ทหารญี่ปุ่นจึงรบด้วยความกล้าหาญ และทำให้คนญี่ปุ่นเป็นคนรักชาติและบรรพบุรุษ

ในแอนิเมชันญี่ปุ่น ไม่ว่าจะจะเป็นเนื้อเรื่องเกี่ยวกับผู้กล้าโดยตรง หรือเป็นเนื้อเรื่องประเภทอื่นก็ มักจะมีตัวละครที่มีลักษณะนิสัยกล้าหาญอยู่ในแทบทุกเรื่อง และเมื่อตัวละครนั้นๆ ได้กระทำ

เหตุการณ์บางอย่างที่แสดงถึงความกล้าหาญ มักจะได้รับความยกย่องนับถือและได้รับคำชื่นชมเป็นสิ่งตอบแทนเสมอ สะท้อนให้เห็นแนวคิดเรื่องความกล้าหาญในชินโตได้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างความกล้าหาญที่พบได้ในแอนิเมชันญี่ปุ่น

แอนิเมชันเรื่อง Sword Art Online มีเนื้อเรื่องที่ต้องต่อสู้กับเหล่ามอนสเตอร์ ทำให้แอนิเมชันเรื่องนี้มีฉากต่อสู้ที่แสดงถึงความกล้าหาญได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 33 คิริโตะและอาสึนะ ร่วมกันต่อสู้กับมอนสเตอร์ด้วยความกล้าหาญ

ในแอนิเมชันเรื่อง Attack on Titan แสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญได้เป็นอย่างดี เช่น ฉากที่เอเลน เยเกอร์ ไปช่วยเหลือ มिकासะ แอคเคอร์แมน ที่ถูกคนร้ายจับตัวไป โดยที่เอเลนไปช่วยเดินทางไปช่วยเหลือมिकासะด้วยตัวคนเดียว และในตอนนั้นทั้งคู่ยังคงเป็นเพียงแค่เด็ก แต่ถึงแม้จะเป็นเพียงแคเด็กที่อายุน้อย แต่ความตั้งใจแน่วแน่ที่ต้องการจะช่วยเหลือผู้อื่นของเอเลนก็แสดงให้เห็นถึงจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความกล้าหาญได้อย่างชัดเจน

เช่นเดียวกับอีกฉากหนึ่งในเรื่องตอนที่ทั้งคู่เติบโตขึ้นแล้ว สถานการณ์ในตอนนั้นกำลังย่ำแย่และสิ้นหวังถึงขีดสุด แต่เอเลนก็ฮึดสู้ขึ้นมาได้ ลุกขึ้นเผชิญหน้าและชกไททันที่อยู่ตรงหน้าด้วยมือเปล่า

ภาพที่ 34 เอเลนที่ยังเป็นเด็กมาช่วยเหลือมิคาสะด้วยตัวคนเดียว

ภาพที่ 35 เอเลนชกไททันด้วยมือเปล่าเพื่อปกป้องมิคาสะ

เพื่อให้กลมกลืนกับมนุษย์ สิ่งมีชีวิตที่อยู่ได้ด้วยการกินมนุษย์เป็นอาหารอย่าง “ภูต” ต้องอยู่อย่างหลบซ่อนและปกปิดตัวตนที่แท้จริงของตัวเองเพื่อไม่ให้ถูกฆ่า แต่เมื่อความลับที่ปกปิดไว้ถูกล่วงรู้เข้าจึงจำเป็นที่จะต้องลุกขึ้นสู้ ดังเช่นเรียวกะที่ลุกขึ้นต่อสู้อย่างกล้าหาญเพื่อที่จะปกป้องลูกสาว

ภาพที่ 36 เรียวโกะในเรื่อง Tokyo Ghoul ต่อสู้เพื่อปกป้องลูกสาว

ท่ามกลางสถานการณ์ที่กดดันและเกมการแข่งขันที่เดิมพันกันด้วยชีวิตเพื่อหาผู้ชนะเพียงหนึ่งเดียวที่จะได้รับรางวัลที่ใช้ในการต่อลมหายใจ อิการาชิ กันตะที่กำลังจะชนะการแข่งขันกลับเลือกที่จะทิ้งโอกาสนี้ไปเพื่อเลือกที่จะช่วยซิโระจากอันตราย เป็นฉากในเรื่อง Deadman Wonderland ที่แสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวและกล้าหาญได้อย่างน่าชื่นชม

ภาพที่ 37 กันตะที่กำลังช่วยซิโระจากอันตราย

ในฉากจบของแอนิเมชันเรื่อง Soul Eater มากะ อัลบาร์น สามารถเอาชนะ คิซึน อาซูระได้เพียงการต่อยแค่ครั้งเดียว โดยมีข้ออ้างที่มากะใช้ต่อยคิซึนนั้นได้กำกระดาษที่เขียนคำว่ากล้าหาญไว้ สื่อให้เห็นว่าหากเรามีความกล้าหาญเราก็จะสามารถเอาชนะอุปสรรคที่อยู่ข้างหน้าได้ แต่ถ้าหากเรามีวแต่กังวล ไม่มั่นใจที่จะทำ ผลก็จะออกมาไม่ดีและน่าผิดหวังเพราะไม่ได้ทำอย่างเต็มที่ตามที่ใจต้องการ

ภาพที่ 38 มากะ ถือกระดาษที่มีคำว่ากล้าหาญ

ภาพที่ 39 มานากะต๋อยคิซึนโดยที่กำกระดาดำคว่ำกัล้าหาญไว้ในมือ

ในแอนิเมชันเรื่อง Nagi no Asukara มีฉากที่ มุโคโด มานากะ แสดงถึงความเสียสละอย่าง กัล้าหาญ โดยยอมแลกเปลี่ยนให้ตนเป็นเครื่องสังเวทแทนอาคาริ

ภาพที่ 40 มานากะที่นอนหลับใหลอยู่บนแท่นสังเวท

Mahou Shoujo Madoka Magica เป็นแอนิเมชันเกี่ยวกับการทำสัญญาเป็นสาวน้อยเวทมนตร์เพื่อแลกกับความปรารถนาที่ต้องการ โดยมีหน้าที่ปราบเหล่าแม่มด ในฉากสู้กับแม่มดครั้งใหญ่ อาเคมิ โฮมูระ เป็นสาวน้อยเวทมนตร์เพียงคนเดียวที่เหลืออยู่ แต่โฮมูระก็ไม่หวาดหวั่นเตรียมการทุกอย่างและต่อสู้กับแม่มดด้วยตัวคนเดียวอย่างกล้าหาญ

ภาพที่ 41 โฮมูระ ต่อสู้กับแม่มดด้วยตัวคนเดียว

บทที่ 3

คุณค่าของการนำเสนอแนวคิดชินโตผ่านการ์ตูนญี่ปุ่น

ปัจจุบันวัฒนธรรมเก่าแก่ในบางสังคมเริ่มเลือนหายไปตามกาลเวลา ในขณะที่การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลับเจริญก้าวหน้าไกลมากขึ้น คนรุ่นใหม่บางส่วนลืมนึกถึงวัฒนธรรมดั้งเดิม เหล่านั้นไป บางส่วนไม่แม้แต่จะรู้จักวัฒนธรรมเหล่านั้นมาก่อนเลย เช่นเดียวกับญี่ปุ่นซึ่งเป็นอีก ประเทศที่พัฒนาได้อย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าสูง อีกทั้งยังมีอิสระในการเลือกนับถือ ศาสนา ทำให้ศาสนาชินโตที่เป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของญี่ปุ่นค่อยๆ เสื่อมความนิยมลง จึงต้องหาวิธี ดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมต่างๆ ไม่ให้เลือนหายไปตามกาลเวลา ซึ่งการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านั้น สามารถทำได้หลากหลายวิธีด้วยกัน การใช้สื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่วัฒนธรรมก็เป็นอีกหนึ่งวิธีที่ ได้รับความนิยมนอย่างมาก หากจะยกตัวอย่างให้เห็นได้อย่างชัดเจน ก็คงจะเป็นการใช้การ์ตูนญี่ปุ่นเป็น สื่อกลาง

การ์ตูนคงเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่คนส่วนใหญ่จะนึกถึงหากพูดถึงประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากการ์ตูน ญี่ปุ่นมีความโดดเด่นและมีชื่อเสียงมาก เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมสูงจากหลายประเทศทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็น ในรูปแบบของแอนิเมชันที่เรียกกันว่า “อนิเมะ” (アニメ; Anime) หรือหนังสือการ์ตูนที่รู้จักกันใน ชื่อ “มังงะ” (漫画; Manga) ก็คงกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่สร้างความบันเทิงอย่างมากให้กับผู้ที่ได้รับชม ด้วยเนื้อหากาการ์ตูนที่หลากหลาย ความสมจริงหรือเหนือจินตนาการ ฉากของเรื่อง ตัวละคร เพลง ประกอบ หรือแม้กระทั่งลายเส้นของผู้วาดล้วนแต่เป็นสิ่งที่ช่วยดึงดูดความสนใจและสร้างความบันเทิง ให้กับผู้ชมทั้งสิ้น นอกจากความสนุกสนานที่ได้รับแล้ว ยังแฝงไปด้วยข้อคิดมากมายที่สามารถนำไป ปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยเช่นกัน อีกทั้งยังได้เรียนรู้วัฒนธรรมของญี่ปุ่นผ่านการ์ตูนเหล่านั้นอีก ด้วย

การนำวัฒนธรรมของญี่ปุ่นสอดแทรกเข้าไปในการ์ตูนก็จะช่วยทำให้ผู้ชมหลากหลายเชื้อชาติ รวมถึงญี่ปุ่นเองได้เรียนรู้วัฒนธรรมของญี่ปุ่นมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประเพณี วิถีชีวิต อาหาร การแต่ง กาย ภาษา ซึ่งถ้าหากมองให้ลึกลงไป การ์ตูนญี่ปุ่นส่วนใหญ่ที่สอดแทรกไปด้วยวัฒนธรรมนั้น มี รากฐานแนวคิดมาจากชินโต แม้ในปัจจุบันคนญี่ปุ่นจะปฏิเสธและถอยห่างจากชินโตจนแทบจะเลือน หายไปจากความทรงจำ แต่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าหลักแนวคิดชินโตนั้นมันฝังรากลึกลงไป ในจิตใจของคน ญี่ปุ่นเสียแล้ว ในวันนี้ใหม่คนญี่ปุ่นก็ยังคงไปไหว้พระขอพร ตอนสอบก็ยังคงขอพรให้โชคดี อีกทั้งยังคงมี

การไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ศาลเจ้า เพราะฉะนั้นในปัจจุบันเราจึงยังสามารถพบเจอวัฒนธรรมเก่าแก่ตามหลักแนวคิดชินโตนี้ได้ตามสื่อแอนิเมชันได้เช่นกัน เช่น ในวันทะนะบะตะที่คนญี่ปุ่นจะเขียนคำอธิษฐานหรือความตั้งใจของตนลงบนกระดาษ แหวนบนกิ่งไม้ไผ่เพื่อขอพรจากดวงดาว เทศกาลนี้เรายังคงสามารถพบเจอได้ในแอนิเมชัน นอกจากนี้ยังมีคนหลากหลายเชื้อชาติร่วมเขียนความปรารถนาของตนเองในปีนั้นๆลงบนสื่อโซเชียลมีเดียเช่นกัน ทำให้เห็นว่าเมื่อวัฒนธรรมที่มาจากหลักแนวคิดชินโตเหล่านั้นปรากฏสู่สายตาผู้รับชมโดยเฉพาะคนญี่ปุ่นรุ่นใหม่และคนชนชาติอื่นๆ ย่อมเกิดความสงสัยและความสนใจจนนำไปสู่การค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้นๆ จนเกิดเป็นการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันขึ้น และอาจต่อยอดไปถึงการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับชินโต ทำให้ชินโตได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีหนังสือหรือบทความทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่มีการพูดถึงชินโตจำนวนมาก ถือเป็น好事ที่จะได้ช่วยให้ผู้อ่านได้เรียนรู้และเข้าใจถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณีของคนญี่ปุ่นในสมัยก่อนที่ยังคงตกทอดมาถึงคนญี่ปุ่นยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมของชนชาติอื่นๆ และสามารถนำไปเล่าให้ผู้อื่นฟัง หรือศึกษาหาข้อมูลต่อเพื่อดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเหล่านี้

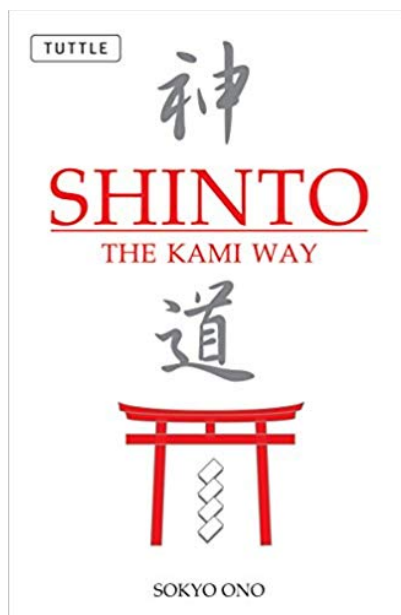
ภาพที่ 42 เทศกาลทะนะบะตะของญี่ปุ่น

ภาพที่ 43 เทศกาลทนะบะตะในแอนิเมชันญี่ปุ่น

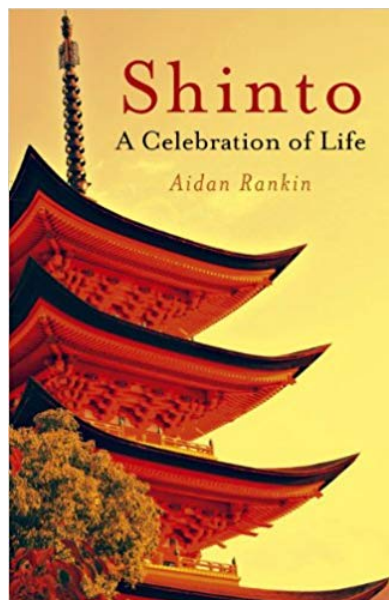

ภาพที่ 44 เทศกาลทนะบะตะบนทวิตเตอร์

ภาพที่ 45 หนังสือ Shinto The Kami Way

ที่มา : <https://www.goodreads.com/book/show/194852.Shinto>

ภาพที่ 46 หนังสือ Shinto A Celebration of Life

ที่มา : <https://amzn.to/2W872ES>

ภาพที่ 47 หนังสือศาสนาเปรียบเทียบ ที่มีกรกล่าวถึงศาสนาจีนโตข้างในเล่ม

ที่มา : <https://bit.ly/2vnxn62>

หนึ่งแนวคิดหลักที่โดดเด่นของจีนโต คือ แนวคิดเรื่องธรรมชาติ ตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน ธรรมชาติก็ยังเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่คนญี่ปุ่นให้ความสำคัญอยู่เสมอ แอนิเมชันส่วนใหญ่มีฉากธรรมชาติที่สวยงาม สมจริงและตรงตาตรงใจเพื่อให้ผู้ชมได้เห็นถึงความงามของธรรมชาติและตระหนักได้ว่าบนโลกเรานี้ธรรมชาติมีความสำคัญมากเพียงใด ธรรมชาติเป็นผู้ให้ เป็นผู้รักษา แต่ในขณะเดียวกัน ธรรมชาติก็สามารถเป็นผู้ทำลายได้เช่นกัน จีนโตเชื่อว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เราไม่ได้แยกจากกันและไม่มีใครมีอำนาจเหนือกว่า ดังนั้นเราทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษาและเห็นความสำคัญของธรรมชาติ รู้จักพึ่งพาอาศัย ไม่เบียดเบียนกัน เพราะนั่นหมายความว่าเราได้ปกป้องดูแล รักษาและเห็นคุณค่าของชีวิตเราเองด้วย

แอนิเมชันจำนวนมากโดยเฉพาะเนื้อเรื่องเกี่ยวกับภูติ ผี ปีศาจ และเทพเจ้ามักจะเห็นว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือวิญญาณสถิตอยู่ในธรรมชาติรอบตัวตามหลักแนวคิดจีนโตเสมอ การที่แอนิเมชันเหล่านั้นนำเสนอภาพแบบนี้มีส่วนช่วยให้ผู้ชมเกิดความคิดที่ว่า ไม่ใช่เพียงแค่มนุษย์ แต่ธรรมชาติรอบตัวเรานั้นก็ล้วนแล้วแต่มีชีวิต มีจิตวิญญาณและมีหัวใจด้วยกันทั้งสิ้น การทำลายธรรมชาติก็เปรียบดังการทำลายชีวิต ทำลายหัวใจของเขา ผลกระทบที่ตามมาก็ไม่คุ้มค่ากับการกระทำที่ไม่ดีเหล่านั้นด้วย ดังนั้นการนำเสนอแนวคิดของจีนโตเรื่องธรรมชาติผ่านแอนิเมชันญี่ปุ่นจึงมีส่วนช่วยในการปลูกฝังจิตสำนึกของมนุษย์ให้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้แอนิเมชันญี่ปุ่นที่มีการนำเสนอแนวคิดชินโตนั้น มีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นอีกด้วย เช่น สถานที่ศักดิ์สิทธิ์อย่างศาลเจ้าซึ่งพบได้บ่อยในแอนิเมชันญี่ปุ่น ภาพความสวยงามและดูศักดิ์สิทธิ์ในการ์ตูนทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกต้องการที่จะมาเที่ยวชมและมาสักการะบูชา ส่งผลให้ในบริเวณศาลเจ้าไม่ได้มีเพียงแค่คนญี่ปุ่นที่มาสักการะบูชาเทพเจ้า แต่ยังพบคนหลากหลายชนชาติมาทำความเคารพและขอพรในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้อีกด้วย ทำให้ศาสนสถานของชินโตอย่างศาลเจ้าได้รับการทำนุบำรุงอยู่เสมอ

ภาพที่ 48 นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวศาลเจ้าเมจิ

<https://matcha-jp.com/th/1215>

จากแนวคิดเรื่องการนับถือเทพเจ้า ทำให้เกิดวัตถุดิบเกี่ยวจิตใจอย่างเครื่องรางขึ้น เราสามารถพบตัวละครในแอนิเมชันพกพาเครื่องรางเพื่อความโชคดีในเรื่องต่างๆ อยู่บ่อยๆ เครื่องรางเหล่านั้นมีลักษณะที่สวยงาม น่ารัก และมีขนาดเล็ก พกพาได้สะดวก ทำให้วัตถุที่แสดงถึงความเป็นชินโตนี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่งภายในบริเวณศาลเจ้าก็มีเครื่องรางขายให้ได้ซื้อไว้พกติดตัวหรือเป็นของฝากกลับไปด้วยเช่นกัน เครื่องรางบางอันมีการนำตัวละครในแอนิเมชันมาทำเป็นลวดลายบนนั้น ดึงดูดให้แฟนการ์ตูนเรื่องนั้นๆ ได้จับจ่ายใช้สอยเพื่อให้มีไว้ในครอบครอง

ภาพที่ 49 เครื่องรางที่ขายในศาลเจ้าญี่ปุ่น
ที่มา : <https://bit.ly/2GHB117>

ภาพที่ 50 เครื่องรางญี่ปุ่นจากแอนิเมชันเรื่อง Just Because!

ภาพที่ 51 เครื่องรางที่มีลวดลายจากแอนิเมชัน
ที่มา : <https://ichigojapan.jp/deepjapan/omamori>
<https://akibatan.com/2010/01/anime-lucky-charm/>

ภาพที่ 52 การพรีออเดอร์เครื่องรางผ่านช่องทางออนไลน์

สำหรับภาคสถานที่ธรรมชาติต่างๆ ในแอนิเมชันก็ทำออกมาได้สวยงามและสมจริง ดึงดูดให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกต้องการเดินทางมาสัมผัสความงดงามด้วยตนเอง แพนการ์ตูนบางคนก็มีการวางแผนท่องเที่ยวตามรอยสถานที่ต่างๆ ในการ์ตูน นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในประเทศญี่ปุ่นจึงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศมากขึ้น เศรษฐกิจของญี่ปุ่นก็ขยับเพิ่มขึ้นจากเดิม นอกจากนี้นักท่องเที่ยวก็สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมต่างๆ ของญี่ปุ่นไปพร้อมๆ กับการชื่นชมวิวทิวทัศน์ของธรรมชาติที่งดงามอีกด้วย เช่น ศาลเจ้าอามะกาซากิเอบิสึ เมืองอามะกาซากิ จังหวัดเฮียวโงะ ได้จัดโปรแกรมให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เป็นแฟนภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง Your Name ได้ลองสวมชุดมิโกะพร้อมเผยแพร่วัฒนธรรมญี่ปุ่นไปในตัว

ภาพที่ 53 ฉากมิโกะทำพิธีในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง Your Name

ที่มา : <https://bit.ly/2vmEqfq>

ภาพที่ 54 นักท่องเที่ยวสวมใส่ชุดมิโกะ

ที่มา : <https://bit.ly/2vmEqfq>

นอกจากสถานที่ที่สวยงามแล้ว ฉากงานเทศกาลต่างๆ ในแอนิเมชันก็เป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศญี่ปุ่นเช่นกัน เป็นการเปิดประสบการณ์การทำงานเทศกาลของต่างชนชาติ อีกทั้งยังได้เพลิดเพลินไปกับวัฒนธรรมแปลกใหม่ที่ไม่เคยได้สัมผัส ซึ่งในช่วงเทศกาลต่างๆ นี้เป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวค่อนข้างเยอะ จึงทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจญี่ปุ่นให้เพิ่มสูงขึ้นไปอีก

ภาพที่ 55 เทศกาลฮะนะมิในแอนิเมชันเรื่อง Amaama to Inazuma

ภาพที่ 56 เทศกาลฮะนะมิที่เต็มไปด้วยนักท่องเที่ยว

ที่มา : <http://www.ทัวร์ญี่ปุ่น.net/m/เทศกาลฮานามิ-hanami-festival/>

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเพื่อหาแนวคิดที่โดดเด่นของซินโตที่ปรากฏในการ์ตูนญี่ปุ่นเป็นส่วนใหญ่และเพื่อหาคคุณค่าของการนำแนวคิดซินโตมาสอดแทรกในการ์ตูนญี่ปุ่น ผ่านการ์ตูนญี่ปุ่นในรูปแบบแอนิเมชัน ได้ผลสรุปการศึกษา ดังนี้

ซินโตเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่นที่มีหลักแนวคิดหลายประการ โดยแนวคิดที่โดดเด่นมีแนวคิดเกี่ยวกับเทพเจ้า แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ และแนวคิดเกี่ยวกับความสะอาด ซึ่งทั้งสามแนวคิดนี้ต่างมีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน

แนวคิดเรื่องเทพเจ้าเริ่มตั้งแต่ความเชื่อเรื่องการสร้างเกาะญี่ปุ่น รวมถึงสรรพสิ่งทั้งหลายบนเกาะที่เชื่อว่าเทพเจ้าเป็นผู้สร้าง เพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างรวมถึงธรรมชาติล้วนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทุกสรรพสิ่งมีเทพเจ้าสถิตอยู่ ความเชื่อนี้ส่งผลให้เกิดแนวคิดเรื่องธรรมชาติตามมา ซินโตเคารพและรักธรรมชาติ เพราะธรรมชาติมีเทพเจ้า การเคารพเทพเจ้า ร่างกายและจิตใจต้องสะอาดบริสุทธิ์ ต้องชำระล้างร่างกายให้สะอาดเหมือนที่เทพอิสะนะกิชำระร่างกายหลังเยือนดินแดนมรณะ ความสกปรกเปรียบได้ดั่งบาป ดังนั้นการทำความสะอาดนี้จึงถือเป็นทำความสะอาดทั้งร่างกายและจิตใจ

ซินโตดำรงอยู่มาได้เรื่อยๆ จนกลายเป็นศาสนาประจำชาติ แต่เพราะสงคราม การพัฒนาประเทศและความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ซินโตจึงถูกถอดออกจากการเป็นศาสนาประจำชาติและค่อยๆ เริ่มเสื่อมลง แต่ศาสนสถานซินโตอย่างศาลเจ้ายังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน รวมถึงพฤติกรรมและประเพณีหลายๆ อย่างที่สะท้อนให้เห็นว่า แม้ซินโตจะเสื่อมสลายลงในฐานะศาสนา แต่หลักซินโตก็ฝังรากลึกลงไปจิตใจของคนญี่ปุ่นแล้ว สื่อที่ในปัจจุบันมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนเราเป็นอย่างมาก ก็มีมีส่วนช่วยในการเผยแพร่และดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมอย่างซินโต โดยเฉพาะสื่ออย่างการ์ตูนญี่ปุ่น

เนื้อเรื่องที่หลากหลาย ตัวละครที่มีเอกลักษณ์ ฉากของเรื่องที่น่าประทับใจ และบทเพลงที่เข้าถึงอารมณ์ ทั้งหมดล้วนเป็นส่วนที่ทำให้การ์ตูนญี่ปุ่นได้รับความนิยมไปทั่วโลก ความนิยมเหล่านั้นทำให้วัฒนธรรมของญี่ปุ่นทั้งวิถีชีวิต อาหาร เครื่องแต่งกาย และภาษาถูกเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง คนหลากหลายเชื้อชาติให้ความสนใจและเริ่มศึกษาวัฒนธรรมต่างๆ ของญี่ปุ่น และเมื่อมองดูการ์ตูนญี่ปุ่นเหล่านั้นให้ลึกซึ้งจะพบว่ามียุคคิดของซินโตแฝงอยู่มากมาย

เนื่องจากเป็นแนวคิดหลักที่โดดเด่น จึงมักพบแนวคิดเกี่ยวกับเทพเจ้า แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับความสะอาดในการ์ตูนญี่ปุ่นหลายเรื่อง นอกจากนี้ยังพบแนวคิดเกี่ยวกับความกล้าหาญได้แทบทุกเรื่องในการ์ตูนญี่ปุ่น ถึงแม้ว่าความกล้าหาญจะไม่ใช่นิวแนวคิดที่โดดเด่นเท่าสามแนวคิดก่อนหน้าก็ตาม

ในชินโต เทพเจ้าถือเป็นสิ่งที่ควรเคารพบูชา เพราะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทำให้กำเนิดประเทศและทุกสรรพสิ่งบนเกาะญี่ปุ่น เทพเจ้าที่นับถือจะมีจำนวนกึ่งคี่ก็ได้ เพราะคนญี่ปุ่นถือว่าเทพเจ้าแต่ละองค์มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกันและมีความศักดิ์สิทธิ์เฉพาะเรื่อง ดังนั้นการบูชาเทพเจ้าแต่ละองค์จึงขึ้นอยู่กับความปรารถนาในช่วงเวลานั้นๆ

แนวคิดเกี่ยวกับเทพเจ้ามักจะพบได้บ่อยในการ์ตูนที่เกี่ยวข้องกับภูติ ผี ปีศาจและเทพเจ้า เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณ บางเรื่องมีตัวละครที่ใช้ชื่อเทพเจ้าที่นับถือกันทั่วไปจริงๆ เช่น ในแอนิเมชันเรื่อง *Noragami* มีตัวละครที่เป็นเทพเจ้าเทนจิน เทพเจ้าเอบิซุ และเทพเจ้าบิชามอน ซึ่งทั้งสามเป็นเทพที่คนญี่ปุ่นนับถือกันจริง ถึงแม้ว่าในแอนิเมชันจะออกแบบตัวละครมาให้แตกต่างกับภาพจำของคนญี่ปุ่นก็ตาม ส่วนบางเรื่องก็เป็นการสมมติตัวละครขึ้นมาแต่ยังคงใช้หลักแนวคิดเรื่องเทพเจ้าของชินโตอยู่ เช่น เทพโอยาชิโระในเรื่อง *Higurashi no Naku Koro ni* ชิชิคามิ เทพแห่งพงไพร โมโร เทพหมาป่า และโอโคโตะ เทพหมูป่าในเรื่อง *Princess Mononoke*

จากแนวคิดเรื่องเทพเจ้าที่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตล้วนแล้วแต่มีเทพเจ้าสถิตอยู่ เช่นเดียวกับธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เชื่อว่ามีเทพเจ้าอยู่เช่นกัน แนวคิดนี้ทำให้เกิดเป็นแนวคิดธรรมชาติขึ้น เนื่องจากธรรมชาติมีเทพเจ้าสถิตอยู่ ธรรมชาติจึงมีความศักดิ์สิทธิ์เราก็ควรที่จะเคารพธรรมชาติ และช่วยกันดูแลรักษา เพราะเราเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและมีความเท่าเทียมกัน

ในแอนิเมชันหลายๆ เรื่องมีแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติแฝงไว้เสมอ ฉากของเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความสวยงามของธรรมชาติ เนื้อเรื่องที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ประโยชน์และโทษที่ได้รับจากการกระทำต่างๆ ล้วนแสดงให้เห็นถึงแนวคิดของธรรมชาติที่เราควรใส่ใจทั้งสิ้น

ในเรื่องความสะอาด สำหรับชินโตถือเป็นสิ่งสำคัญ การชำระล้างร่างกายจะทำให้เราสะอาดทั้งกายและใจ ความสกปรกอาจหมายถึงความได้ถึง “บาป” ดังนั้นการชำระล้างร่างกายนี้อาจหมายถึงพิธีกรรมชำระล้างจิตวิญญาณให้บริสุทธิ์ได้เช่นกัน เพราะฉะนั้นบริเวณหน้าศาลเจ้าจึงมักมีบ่อน้ำไว้ให้ผู้ที่มาศาลเจ้าได้ล้างมือ ล้างปาก ทำร่างกายและจิตใจให้สะอาดก่อนที่จะเข้าไปสักการะเทพเจ้า

ในแอนิเมชันมีฉากที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องความสะอาดนี้ ทั้งในเรื่อง Princess Mononoke ที่มีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์อยู่ใจกลางป่า และที่บ่อน้ำนั้นอะชิทะกะ ตัวเอกของเรื่องใช้เป็นทีชำระล้างคำสาปที่ติดตัวมา หรือในเรื่อง Spirited Away ที่เทพแม่น้ำที่เป็นโคลนทั้งตัวและส่งกลิ่นเหม็นไปทั่ว เมื่อชำระล้างร่างกายและนำสิ่งสกปรกออกจากตัวหมดแล้วจึงได้เห็นตัวตนจริงๆ ของเทพแม่น้ำ

นอกจากนี้ในแอนิเมชันยังมีฉากที่เป็นห้องอาบน้ำและบ่อน้ำร้อนอยู่บ่อยครั้ง เช่น ฉากห้องอาบน้ำในเรื่อง Toaru Kagaku no Railgun และเรื่อง High School Fleet ฉากบ่อน้ำร้อนในเรื่อง Hanasaku Iroha และเรื่อง Hyouka ทำให้เห็นว่าตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน ญี่ปุ่นก็ยังคงให้ความสำคัญกับเรื่องความสะอาดมากอยู่เสมอ

แนวคิดทั้งสามที่กล่าวไปข้างต้น ทั้งแนวคิดเรื่องเทพเจ้า แนวคิดเรื่องธรรมชาติ และแนวคิดเรื่องความสะอาด เป็นแนวคิดชินโตที่โดดเด่นและพบมากในการ์ตูนญี่ปุ่น นอกจากนี้ ความกล้าหาญ แม้จะไม่ได้เป็นแนวคิดชินโตที่โดดเด่น แต่กลับพบได้บ่อยมากในการ์ตูนญี่ปุ่น การ์ตูนแทบทุกเรื่องจะมีตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงการกระทำที่กล้าหาญเสมอ และมักจะได้รับคำชื่นชมยินดีจากการกระทำที่กล้าหาญเหล่านั้น จุดนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องความกล้าหาญในชินโตที่เชื่อว่าวิญญาณของผู้ที่อุทิศชีวิตให้ชาติหนึ่งจะได้รับการยกย่องได้เป็นอย่างดี

มีแอนิเมชันจำนวนมากที่มีแนวคิดเรื่องความกล้าหาญ เช่น ในเรื่อง Sword Art Online เนื่องจากเป็นเรื่องแนวต่อสู้กับมอนสเตอร์ ทำให้พบเห็นความกล้าหาญจากเรื่องนี้ได้อย่างง่ายดาย เรื่อง Attack on Titan ในฉากที่เอลเลนช่วยเหลือมิคาสะอย่างไม่หวั่นเกรง ในเรื่อง Tokyo Ghoul ฉากที่เรียวกะเป็นผู้เป็นแม่ลุกขึ้นต่อสู้กับศัตรูอย่างกล้าหาญเพื่อปกป้องลูกสาวเพียงคนเดียวให้ปลอดภัย หรือในเรื่องอื่นๆ ก็มีฉากความกล้าหาญทั้งนั้น ซึ่งเมื่อลองสังเกตดูแล้ว เหตุของการเกิดการกระทำที่กล้าหาญเหล่านั้นล้วนแล้วแต่เพื่อเป็นการปกป้องคนที่รัก คนใกล้ชิด และคนในครอบครัวทั้งสิ้น

การที่นำเสนอวัฒนธรรมเก่าแก่อย่างชินโตผ่านการ์ตูนญี่ปุ่น เป็นวิธีที่มีส่วนช่วยในการเผยแพร่วัฒนธรรมได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากการ์ตูนญี่ปุ่นเป็นสิ่งที่มีความนิยมไปทั่วโลก ทำให้วัฒนธรรมญี่ปุ่นที่นำเสนออยู่ในการ์ตูนนั้นเป็นที่รู้จักมากขึ้น ผู้ชมทั้งคนญี่ปุ่นและจากหลากหลายเชื้อชาติได้เรียนรู้วิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมและ ประเพณีดั้งเดิมของญี่ปุ่น และทำให้คนทั่วโลกรู้จักชินโตมากยิ่งขึ้น โดยในปัจจุบันมีเอกสารและบทความเกี่ยวกับชินโตเป็นจำนวนมาก ซึ่งเอกสารเหล่านี้

จะช่วยเผยแพร่และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับซินโตได้อย่างละเอียดมากขึ้น การสร้างการ์ตูนที่แฝงไปด้วยแนวคิดซินโต จึงมีส่วนช่วยในการเผยแพร่และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเก่าแก่ไม่ให้เลือนหายไป

ด้วยความที่มีแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติที่มีเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ในธรรมชาติ และภาพธรรมชาติที่น่าเสนอนอกออกมาอย่างสวยงามและมีความสมจริงมาก ทำให้ผู้ชมได้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ และช่วยกันดูแลรักษาธรรมชาติที่มีชีวิตเหล่านี้ให้ดี การให้ความสำคัญกับธรรมชาติก็เหมือนเราให้ความสำคัญกับตัวเราเองด้วย เพราะซินโตเชื่อว่ามนุษย์เราเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ไม่อาจแยกจากกันได้

การเผยแพร่แนวคิดซินโตผ่านทางการ์ตูนญี่ปุ่น นอกจากจะเป็นการทำให้ได้เรียนรู้ เผยแพร่ และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเก่าแก่ของญี่ปุ่น รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของธรรมชาติแล้วยังมีส่วนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของญี่ปุ่นให้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

วัฒนธรรมเหล่านั้นที่ได้เผยแพร่ออกไป สร้างความสนใจให้กับผู้ที่ได้รับชม การที่จะเข้าถึงวัฒนธรรมเหล่านั้นได้อย่างใกล้ชิดก็ต้องเดินทางมาสัมผัสจริง นักท่องเที่ยวบางส่วนที่เข้ามาเที่ยวในประเทศญี่ปุ่นมาจากการที่ได้เห็นสถานที่และวัฒนธรรมที่งดงามจากการ์ตูน ศาสนสถานของซินโตอย่างศาลเจ้า ก็มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเคารพสักการะไม่ขาดสาย มีการขายสินค้าที่มีความเป็นซินโตอย่างเครื่องราง ซึ่งมีทั้งเครื่องรางปกติและเครื่องรางที่มีลวดลายจากการ์ตูน ดึงดูดให้แฟนการ์ตูนเรื่องนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี แฟนการ์ตูนบางคนจัดทำแผนการเดินทางตามรอยสถานที่ในการ์ตูน รวมถึงเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลของญี่ปุ่นตามที่ได้เห็นได้จากการ์ตูน จุดนี้ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในญี่ปุ่นมีจำนวนมาก เป็นผลให้เศรษฐกิจของญี่ปุ่นเจริญเติบโตขึ้น

บรรณานุกรม

- เกรียงไกร พัฒนกุลโกเมธ. **Starpics Special - Ghibli Story : Everything About Studio Ghibli**. กรุงเทพฯ: สตาร์พิกส์. 2015.
- เกวลิน ภูมิภาค. “ความเชื่อทางศาสนาและลัทธิที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนของชาวอิสาน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.
- จาวรธรรม ธรรมวัตร. **คติชาวบ้านอิสาน**. กรุงเทพฯ: อักษรวัฒนา, 2538
- เจ้าของร้าน. (2559). **7 เทพเจ้าแห่งโชคลาภของญี่ปุ่น (Shichi-Fukujin)**. เข้าถึงเมื่อ 16 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก <http://www.jpcollector.com/article/3/7-เทพเจ้าแห่งโชคลาภของญี่ปุ่น-shichi-fukujin>.
- ชมพูท. (2008). **จากอาบน้ำในอนิเมะ**. เข้าถึงเมื่อ 16 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก http://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.php?bookID=1164&read=true&count=true
- ณดิษฐ์ ศุภกา. “ความเชื่อ.” ศิลปะนิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาจิตรกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2538
- นันทอง ทองใบ. “นวัตกรรมการเล่าเรื่องและเอกลักษณ์ในภาพยนตร์แอนิเมชันของฮายาโอะ มิยาซากิ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวาทยวิทยา ภาควิชาวาทยวิทยา และสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- ประติมล บุญประจักษ์. “แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติในภาพยนตร์แอนิเมชันของฮายาโอะ มิยาซากิ เรื่องเจ้าหญิงโมโนโนะเคะ.” **Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ** 10, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2560): 2203-2217
- เพ็ญศรี กาญจนมัย. **ชินโต จิตวิญญาณของญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์. 2524.
- สถาพร ไปเหนือ และสกุล อันมา. “จริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมในชินโต.” **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์** 26, 52 (กันยายน-ธันวาคม 2561): 329-349
- เสฐียร พันธรังสี. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2546.

อรรถยา สุวรรณระดา. **เรียนรู้ตำนานเทพญี่ปุ่นจากวรรณกรรมโคะจิกิ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

_____. **พืช สัตว์ ตัวเลข กับตำนานยุคเทพเจ้าของญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.

อริสา พิสิฐโสธรานนท์. **เข้าใจจิบลิ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา. 2561.

All About Japan. (2018). **10 เทพเจ้าของญี่ปุ่น**. เข้าถึงเมื่อ 20 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก
<https://allabout-japan.com/th/article/2750/>

Ellwood, Robert S., and Richard Pilgrim. **Japanese Religion: A Cultural Perspective**.
New York: Routledge. 1984.

Kurota. (2556). **ตำนานการสร้างแผ่นดิน คุนิอุมิ (国生み)**. เข้าถึงเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2562.
เข้าถึงได้จาก <http://nihonkojiki.blogspot.com/2013/09/7.html?m=1>

Moomanowww. (2560). **ตำนานเทพเจ้าญี่ปุ่นน่าสนใจ จากอนิเมะ 'โนรางามิ เทวดาอาจารย์'**.
เข้าถึงเมื่อ 20 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก <https://www.mangozero.com/interesting-japanese-shinto-god/>

Nutthapong chaiwanitphon. (2017). **ชินโต : ศาสนา วิญญาณ ธรรมชาติ และการถูกใช้เป็น
เครื่องมือในสงคราม**. เข้าถึงเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2562. เข้าถึงได้จาก <https://thematter.com/thinkers/all-about-shinto-and-kami/24878>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นางสาวกนกกาญจน์ ชื่นเจริญสุข
วัน/เดือน/ปีเกิด	28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540
ที่อยู่	15 ซ.รัชกาลที่ 16 ถ.รัชกาลที่ 16 แขวงตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2558	ปริญญาตรี อักษรศาสตรบัณฑิต สาขาเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2552	มัธยมศึกษา โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์
พ.ศ. 2546	ประถมศึกษา โรงเรียนนิลประพันธ์